

Сутність і види розвитку підприємницьких структур

The Essence and Types of Development of Business Structures

Володимир Фалдина¹, Марсель Курт Майнка¹
Volodymyr Faldyna, Marcel Kurt Mainka

¹ Lviv University of Business and Law
99 Kulparkivska Street, Lviv, 79021, Ukraine

DOI: [10.22178/pos.65-2](https://doi.org/10.22178/pos.65-2)

JEL Classification: K40

Received 20.11.2020
Accepted 26.12.2020
Published online 31.12.2020

Corresponding Author:
Volodymyr Faldyna
faldyna.volodymyr@ukr.net

© 2020 The Authors. This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 License

Анотація. Розвиток підприємницької діяльності є однією з головних умов вирішення актуальних економічних і соціальних проблем у суспільстві. Основною умовою цього розвитку є зростання ефективної фінансово-господарської діяльності підприємницьких структур. На сьогодні, на жаль, підприємницьке середовище, а особливо конкуренція відбувається лише у сфері малого і середнього підприємництва, а конкуренція на рівні великих підприємств та їх об'єднань деформована внаслідок деструктивних процесів, що відбуваються на галузевому рівні. На сьогодні, постає актуальним завданням ідентифікувати ознаки, які характерні підприємницьким структурам залежно від їх розміру. У статті досліджено та здійснено класифікацію підприємницьких структур залежно від потенціалу ведення бізнесу.

Ключові слова: підприємницька структура; електронна комерція; трансферний потенціал; інвестиційний потенціал; кадровий потенціал.

Abstract. The development of entrepreneurial activity is one of the main conditions for solving society's current economic and social problems. The primary requirement for this development is the growth of effective financial and economic activities of business structures. Today, unfortunately, the business environment, especially competition, occurs only in the field of activity of small and medium enterprises, and competition at the level of large enterprises and their associations is distorted due to destructive processes occurring at the industry level. Today it is an urgent task to identify the characteristics of business structures depending on their size. The article studies and classifies business structures depending on their potential of doing business.

Keywords: business structure; e-commerce; transfer potential; investment potential; human resources.

ВСТУП

Підприємницька структура як явище соціуму є відкритою системою, що, в умовах конкуренції, зазнає постійних перетворень, змін. Виходячи з економіко-управлінської логіки зі зміни мали б бути підпорядковані посиленню конкурентних переваг підприємницької структури, оптимізації використання її потенціалу, збільшенню частки ринку і зростанню прибутку. У значній мірі так і є, попри це, певна частка змін викликана негативними внутрішніми і зовнішніми впливами на підприємницькі структури, а саме нераціональними підприємницькими рішеннями, неефективним управлінням, змінами у законодавстві,

які деструктивно впливають на підприємницьку активність тощо. Як наслідок, об'єктивним є те, що не усі зміни і перетворення, які відбуваються із підприємницькими структурами є позитивними. З огляду на це, в економіко-управлінському сенсі лише ті зміни, які призводять до позитивної динаміки показників, які характеризують підприємницькі структури слід трактувати як ознаку їхнього розвитку.

Огляд та аналіз наукової літератури дозволяє стверджувати, що різним аспектам розвитку електронної комерції (е-комерції) приділено досить багато уваги. Проведені дослідження показали, що науковці в основному фокусу-

ють свою увагу на е-комерції в контексті розвитку міжнародної торгівлі, в т.ч. регіональної (І. Тюха [1], І. Падерін, Ю. Горященко, О. Романов [2]), а також торгівлі на національних ринках (В. Бова, О. Хринюк [3], Г. Волобуєв [4], А. Костюк, К. Бояринова [5], С. Пенцак [6], С. Князь, Н. Савицька, О. Коломієць [7], О. Сумець, М. Сербов, Р. Скриньковський, К. Сатушева [8]).

Наведені та здійснені дослідження наукової літератури показали, що визначенню самої термінології, яка є пов'язана з підприємницькими структурами, а також правовим аспектам, які організують ведення бізнесу написано досить багато. Разом з тим залишається недостатньо вивченим питання здійснення класифікації їх за потенціалом ведення бізнесу.

Метою статті є дослідити і представити класифікацію підприємницьких структур залежно від потенціалу ведення бізнесу.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Слід визнати, що навіть обмежуючись сутнісною ознакою поняття “розвиток підприємницької структури” види змін можуть бути досить різноманітними і, як наслідок, вони можуть стосуватись виключно якогось одного вектору підприємницької структури. Наприклад, підприємницька структура може демонструвати позитивну динаміку значень показників, які характеризують її операційну діяльність, але при цьому інвестиційна діяльність може характеризуватись абсолютно протилежною динамікою значень показників. При цьому вид розвитку може змінювати свою значущість залежно від ринкової кон'юнктури, актуальних ринкових перспектив і загроз. Враховуючи це, для власників і керівників підприємницької структури актуальним є володіти управлінською інформацією про види розвитку, якими можна охарактеризувати підприємницьку структуру для прийняття оперативних і тактичних управлінських рішень. З позиції потенціалів підприємницької структури доцільно виділяти:

- виробничий розвиток (оскільки виробничий потенціал підприємницької структури характеризує її можливості щодо обсягу виробництва продукції певної номенклатури та асортименту за одиницю часу, наприклад, рік, то під виробничим розвитком підприємни-

цької структури слід розуміти приріст її виробничого потенціалу);

- технічний розвиток (об'єктом технічного розвитку є технічні засоби, які підприємницька структура використовує під час провадження її операційної діяльності. З позиції ресурсного підходу, сукупність цих технічних засобів є технічним потенціалом підприємницької структури, а його приріст – технічним розвитком. Слід зауважити, що даний приріст не обов'язково має кількісний вимір. Технічний розвиток може супроводжуватись заміною одних технічних засобів новими, більш сучасними, які характеризуються меншою енергоємністю, більшою функціональністю, кращими показниками безпеки експлуатації тощо);

- технологічний розвиток (технологічний розвиток часто супроводжує технічний розвиток, оскільки застосування нових технологій вимагає оновлення приладів, механізмів, агрегатів тощо. З огляду на це, у науковій й літературі поширеним є поняття техніко-технологічний розвиток. Попри це, цей вид розвитку є частковим випадком, тому зосередимось на технологічному розвитку. Це поняття характеризує приріст можливостей підприємницької структури у виконанні певних технологічних операцій, пов'язаних з основними і додатковими виробничими процесами підприємства, які реалізуються під час операційної діяльності підприємницької структури);

- кадровий розвиток (сутність поняття «кадровий розвиток» впливає із сутності поняття «кадровий потенціал». Так, кадровий потенціал підприємницької структури є сукупністю його трудових ресурсів, які належать до керуючої і керованої підсистем управління. У свою чергу, кадровий розвиток – це приріст трудових ресурсів підприємницької структури за певний період часу. Важливим є відзначити, що інформація про обсяг і приріст трудових ресурсів підприємницької структури є малоінформативними показниками. Тому, в аналітичних цілях важливим є володіти даними про якість трудових ресурсів і укомплектованість кадрами усіх структурних підрозділів підприємницької структури);

- соціальний (або соціально-економічний) розвиток (за дослідженнями І. Тюха “... соціально-економічний розвиток ... є незворотнім процесом, який забезпечує спонтанні чи ке-

ровані переходи від одного неповторного стану, що забезпечується неможливістю повного відтворення різноманітності, якості, кількості та сили впливу факторів, які його визначили, до іншого через процеси змін... Ключовим моментом в даному процесі слід вважати протиріччя між обмеженими економічними ресурсами та необмеженістю економічних потреб людини ... соціальна складова розвитку орієнтована на людину і спрямована на збереження стабільності соціальних і культурних систем. Важливим аспектом цього підходу є справедливий розподіл благ та збереження культурного. У рамках концепції людського розвитку людина є не об'єктом, а суб'єктом розвитку ..." [1]. Цей вид розвитку безпосередньо пов'язаний із кадровим потенціалом і кадровим розвитком підприємницької структури. Кожна організація окрім економічної виконує також соціальну функцію, яка значною мірою реалізовується у напрямку соціального забезпечення власних працівників. Враховуючи це, соціальний розвиток підприємницької структури – це приріст можливостей соціального захисту працівників, який полягає у покращенні умов їхньої праці, відпочинку, страхування тощо);

- інтелектуальний розвиток (науковці, а саме І. Падерін, Ю. Горященко і О. Романов слушно стверджують, що: "... основою інтелектуального процесу є процес створення, впровадження і поширення інтелектуальної продукції, необхідною властивістю яких є науково-технічна новизна, практичне застосування та комерційна реалізованість... інтелектуальний продукт створюється у процесі, який необхідно підтримувати та розвивати. ..." [2]. Поняття "інтелектуальний розвиток", без сумніву, пов'язане із поняттями "інтелектуальний потенціал", "кадровий потенціал" і "кадровий розвиток" підприємницької структури. Справді, носієм інтелектуального потенціалу є працівники підприємницької структури, тому інтелектуальний потенціал є складовою кадрового потенціалу, інтелектуальний розвиток – це частина кадрового розвитку. Попри це, слід наголосити, що кадровий розвиток підприємницької структури абсолютно не означає автоматичний її інтелектуальний розвиток, оскільки кадровий розвиток може супроводжуватись кількісним приростом працівників низького рівня кваліфікації, які не мають жодного відношення до прийняття інтелектуально містких рішень або виконан-

ня інтелектуально містких операцій. Враховуючи це, під інтелектуальним розвитком підприємницької структури будемо розуміти приріст її можливостей щодо виконання інтелектуально-містких виробничих операцій і прийняття інтелектуально-містких технологічних та управлінських рішень);

- фінансовий розвиток (поняття «фінансовий розвиток» безпосередньо пов'язане із фінансовою діяльністю підприємницької структури і її фінансовим потенціалом. В. Бова і О. Хринюк стверджують, що: "... фінансовий потенціал найчастіше розглядається авторами як складова частина економічного потенціалу підприємства. Рідше фінансовий потенціал досліджується як окрема категорія. Тому, зміст фінансового потенціалу остаточно не визначено ..." [3]. У відповідності до національних стандартів бухгалтерського обліку фінансова діяльність підприємницької структури є діяльністю, яка призводить до змін розміру і складу її власного та позикового капіталу. Чим розвиненішою є фінансова діяльність підприємницької структури, тим більший у неї потенціал до змін розміру і складу її власного та позикового капіталу. З урахуванням цього, під фінансовим розвитком слід розуміти приріст фінансового потенціалу, що характеризується додатним приростом і оптимізованою структурою фінансових ресурсів підприємницької структури);

- креативний розвиток (перед тим як давати означення креативному розвитку необхідно ідентифікувати відмінності між креативним та інноваційним потенціалами. Так, креативний потенціал – це можливості підприємницької структури до генерування нових ідей і доведення їх до рівня корисної моделі, на яку можна захистити правами інтелектуальної власності або використовувати як ноу-хау (у відповідності до Закону України "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій" від 14.09.2006 р. №143-V під ноу-хау слід розуміти інформацію, що отримана завдяки досвіду та випробуванням, яка: не є загальновідомою чи легкодоступною на день укладення договору про трансфер технологій; є істотною, тобто важливою та корисною для виробництва продукції та/або надання послуг; є визначеною, тобто описаною достатньо вичерпно, щоб можливо було перевірити її відповідність критеріям незагальновідомості та істотності). У свою чергу, інноваційний потенціал – це можливості підпри-

ємницької структури до практичного впровадження інновацій у формі застосування інноваційних технологій та освоєння виробництва інноваційної продукції. Виходячи з цього, креативний розвиток лінійно залежить від інтелектуального потенціалу підприємницької структури і характеризує приріст її можливостей до генерування креативних ідей);

- інноваційний розвиток (базуючись на вищевказаних означеннях понять “креативний та інноваційний потенціали” доходимо висновку, що під інноваційним розвитком підприємницької структури слід розуміти приріст її можливостей до впровадження інновацій у формі застосування інноваційних технологій та освоєння виробництва інноваційної продукції. Інноваційний розвиток є об’єктом управління, який потребує перманентного моніторингу і керуючого впливу. З цього приводу Г. Волобуєв зазначає, що: “...управління інноваційним розвитком підприємства включає процеси впровадження і використання нової техніки, технологій, управлінських, організаційних і інших видів інновацій в цілях збереження, підтримки і посилення конкурентоспроможності підприємства, здійснювані за допомогою координації, організації, впорядкування, регулювання інноваційних процесів і інноваційної діяльності підприємства ...” [4]. Попри наявність розвинutoї теорії управління інноваційною діяльністю підприємницьких структур на практиці є серйозні проблеми. Так, А. Костюк і К. Бояринова слушно відзначають: “... що за останні роки урядом було прийнято багато постанов та рішень, державних програм, спрямованих на підвищення інноваційної результативності підприємств, але більшість з них не вдалося реалізувати в повному обсязі в реальній економіці. Через це виникають економічні суперечності між інтересами держави та підприємствами, орієнтованими на інноваційний шлях розвитку, розв’язання яких потребує ґрунтовних досліджень ...” [5]);

- інвестиційний розвиток (національні стандарти бухгалтерського обліку трактують поняття “інвестиційна діяльність” як таку, що полягає у придбанні та реалізації тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів. Беручи за основу таке трактування поняття “інвестиційна діяльність”, під інвестиційним розвитком підпри-

ємницької структури слід розуміти приріст її можливостей щодо інвестування у необоротні активи та активи, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів. Дослідження процесу інвестиційної діяльності підприємства містить оцінку інвестиційної ситуації, інвестиційного клімату й інвестиційної привабливості. Інвестиційна ситуація визначається інвестиційною активністю підприємства й ефективністю інвестиційних процесів. Оцінка інвестиційного клімату здійснюється за допомогою аналізу результатів прогнозування соціально-економічної ситуації й екологічної ситуації в країні, регіоні. Інвестиційна привабливість обумовлюється сприятливою інвестиційною ситуацією й інвестиційним кліматом, наявністю переваг, які забезпечать інвестору додатковий дохід на вкладені кошти і зменшать ступінь ризику [6]);

- інформаційно-комунікаційний розвиток (цей вид розвитку характеризує приріст інформаційно-комунікаційного потенціалу, а саме –можливості щодо акумулювання, оброблення, використання, зберігання і передавання управлінської та інженерно-технологічної інформації підприємницької структури);

- трансферний розвиток (об’єктом трансферу є активи та інформація, тому трансферний потенціал підприємницької структури – це сукупність можливостей підприємницької структури із отримання і передавання на платних і безоплатних умовах активів та інформації споживачам і бізнес-партнерам. Виходячи з цього, трансферний розвиток підприємницької структури є приростом її трансферного потенціалу. За дослідженнями С. Князя “... з позиції системно-функціонального підходу трансферний розвиток є економічним явищем, що має будову і характеристики системи. Він є компонентою системи управління підприємницькою структурою. Функцією трансферного потенціалу є інноваційний розвиток підприємства. За значеннями показників, які характеризують реалізацію цієї функції, доцільно робити висновок про ефективність використання трансферного потенціалу. У системі управління організацією формування і використання трансферного потенціалу відбувається шляхом створення евристичних систем менеджменту, а саме систем інноваційного і креативного менеджменту ...” [7]).

ВИСНОВКИ

Розвиток підприємницької структури є багатогранним явищем, що характеризує динаміку позитивної зміни значень показників діяльності підприємницької структури, ознаки її прогресивного перетворення, набуття якісно нових можливостей. Запропонована класифі-

кація видів розвитку підприємницької структури є методологічним підґрунтям для формування аналітичних систем розроблення, обґрунтування вибору і моніторингу раціональності управлінських рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Tiukha, I. V. (2012). *Sotsialno-ekonomichnyi rozvytok pidpryiemstva: sutnist ta vydovi proiavy* [Socio-economic development of the enterprise: essence and species manifestations]. *Efektivna ekonomika*, 6 (in Ukrainian)
[Тюха, І. В. (2012). Соціально-економічний розвиток підприємства: сутність та видові прояви. *Ефективна економіка*, 6].
2. Paderin, I. D., Horiashchenko, Yu. H., & Romanov, O. V. (2017). *Intelektualnyi biznes yak vazhlyvyi napriam innovatsiinoho rozvytku pidpryiemstv* [Intellectual business as an important direction of innovative development of enterprises]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 1(32), 68–72 (in Ukrainian)
[Падерін, І. Д., Горященко, Ю. Г., & Романов, О. В. (2017). Інтелектуальний бізнес як важливий напрям інноваційного розвитку підприємств. *Вісник економічної науки України*, 1(32), 68–72].
3. Bova, V. A., & Khryniuk, O. S. (2017). *Sutnist finansovoho potentsialu pidpryiemstva* [The essence of the financial potential of the enterprise]. *Aktualni problemy ekonomiky ta upravlinnia*, 11, 1–9 (in Ukrainian)
[Бова, В. А., & Хринюк, О. С. (2017). Сутність фінансового потенціалу підприємства. *Актуальні проблеми економіки та управління*, 11, 1–9].
4. Volobuiev, H. S. (2016). *Sutnist ta peredumovy innovatsiinoho rozvytku pidpryiemstv* [The essence and prerequisites for innovative development of enterprises]. *Ekonomichni visnyk Donbasu*, 3(45), 213–217 (in Ukrainian)
[Волобуєв, Г. С. (2016). Сутність та передумови інноваційного розвитку підприємств. *Економічний вісник Донбасу*, 3(45), 213–217].
5. Kostiuk, A. K., & Boiarynova, K. O. (2011). *Innovatsiinyi rozvytok pidpryiemstv: ekonomichni umovy, problemy ta perspektyvy* [Innovative development of enterprises: economic conditions, problems and prospects]. *Aktualni problemy ekonomiky ta upravlinnia*, 5, 30–33 (in Ukrainian)
[Костюк, А. К., & Бояринова, К. О. (2011). Інноваційний розвиток підприємств: економічні умови, проблеми та перспективи. *Актуальні проблеми економіки та управління*, 5, 30–33].
6. Pentsak, S. (2011). *Chynnyky zabezpechennia investytsiinoho rozvytku pidpryiemstva* [Factors for ensuring the investment development of the enterprise]. *Efektivna ekonomika*, 10 (in Ukrainian)
[Пенцак, С. (2011). Чинники забезпечення інвестиційного розвитку підприємства. *Ефективна економіка*, 10].
7. Kniaz, S. V., Savitska, N. V., & Kolomiiets, O. L. (n. d.). *Transferyni potentsial: sutnist, funktsii, problemy formuvannia i vykorystannia* [Transfer potential: essence, functions, problems of formation and use]. Retrieved November 01, 2020, from <http://investycii.org/investuvanya/konferentsiji/problemy-formuvanya-ta-rozvytku-inovatsijnoji-infrastruktury/transferyni-potentsial-sutnist-funktsiji-problemy-formuvanya-i-vykorystanya.html> (in Ukrainian)
[Князь, С. В., Савіцька, Н. В., & Коломієць, О. Л. (n. d.). *Трансферний потенціал: сутність, функції, проблеми формування і використання*. Актуально на 01.11.2020. URL: <http://investycii.org/investuvanya/konferentsiji/problemy-formuvanya-ta-rozvytku->

inovatsijnoji-infrastruktury/transfernyj-potentsial-sutnist-funksiji-problemy-formuvanya-i-vykorystanya.html].

8. Sumets, O., Serbov, M., Skrynkovskyy, R., Faldyna, V., & Satusheva, K. (2020). *Analiz faktoriv vplyvu na rozvytok ahrarnykh pidpriumstv na osnovi tekhnolohii e-komertsii* [Analysis of influencing factors on the development of agricultural enterprises based on e-commerce technologies]. *Agricultural and Resource Economics*, 6(4), 211–231 (in Ukrainian)
[Сумець, О., Сербов, М., Скриньковський, Р., Фалдина, В., & Сатушева, К. (2020). Аналіз факторів впливу на розвиток аграрних підприємств на основі технологій е-комерції. *Agricultural and Resource Economics*, 6(4), 211–231].